

SOKOL STĚHOVAVÝ (*Falco peregrinus*)

Taxonomie

Říše: živočichové (*Animalia*)

Kmen: strunatci (*Chordata*)

Třída: ptáci (*Aves*)

Řád: sokoli (*Falconiformes*)

Čeleď: sokolovití (*Falconidae*)

Rod: sokol (*Falco*)

V ČR druh **PŮVODNÍ**

Stupeň ohrožení

- dle IUCN: celosvětově **málo dotčený druh** (Least Concern - LC)
  - současný populační trend: stabilní
- dle Červeného seznamu obratlovců ČR je to druh **ohrožený** (EN)

Ohrožující faktory

Velkým problémem je nadměrné používání pesticidů, nelegální odchyt jedinců a rušení na jejich hnízdištích, dále pak usmrcení na vedeních vysokého napětí.

Legislativa

- dle Zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, se jedná o druh, který **není možné** obhospodařovat lovem
- dle Vyhlášky ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je sokol stěhovavý řazen do kategorie **kriticky ohrožený druh**
- dle Směrnice č. 79/409/EEC, o ochraně volně žijících ptáků (**Směrnice o ptácích**) je uveden v příloze I a **musí být předmětem zvláštních opatření** týkajících se ochrany stanovišť s cílem zajistit přežití těchto druhů a rozmnožování v jejich areálu rozšíření
- Dle Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostliny (**CITES**) je řazen do Přílohy I, tedy mezi **druhy, které jsou bezprostředně ohroženy vyhubením** a do Přílohy A (pro členské státy EU). Obchod s těmito druhy je zakázán a je povolován pouze výjimečně
- Dle Úmluvy o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (**Bernská úmluva**) je uveden v Příloze II. jako **přísně chráněný druh** živočicha

Popis

Sokol stěhovavý je na vrchu těla zbarvený šedohnědě, spodek těla je bílý s tmavým příčným vlnkáním. Tvář je bílá s nápadným tmavým „vousem“. Samice je větší než samec (váha samce je od 500 g do 750 g, samice může vážit 910 až 1500 g). Křídla jsou špičatá, ocas je krátký, ke konci se zužující a je bíle olemován. Sokoli létají rychlým máváním křídel, plachtí jen na krátkých úsecích.

Rozšíření

Je kosmopolitně rozšířen, nevyskytuje se přirozeně pouze na Antarktidě, v částech jižní Ameriky, na Novém Zélandu a Islandu. Na našem území došlo k výraznému úbytku vlivem nadměrného používání pesticidů a v 70. letech 20. století nebylo monitorováno žádné hnízdění. Počet hnízdících sokolů v ČR je přes 30 párů, hnízdí zejména v příhraničních pohořích se skalnatými oblastmi. Stěžejní oblastí je Ptačí Oblast Labské pískovce, kde hnízdí třetina celostátní populace.

Biotop

Hnízdí především v horských oblastech (ojediněle v pahorkatinách a nížinách) na skalních převisích. Mohou hnízdit i ve hnízdech jiných druhů ptáků.

Ekologie

Populace žijící na severu jsou většinou tažné, ostatní jsou stálé, někteří jedinci přelétaví. Sokol si sám hnízdo nestaví, využívá i holé místo na skalním převisu. Často využívá i zříceniny hradů nebo věže. Na hnízdo se pravidelně vrací nebo hnízdí poblíž původního. Typické jsou zásunbní akrobatické lety. Ve střední Evropě snáší samice většinou 3 až 4 vejce na přelomu března a dubna, na kterých sedí 30 dní. Na péči o mláďata se podílí i samec. Vylíhlá mláďata opouští hnízdo po 35 až 42 dnech, rodiče je ale krmí ještě alespoň dva měsíce. Pohlavně dospělí jsou ve dvou až třech letech.

Potrava

Sokoli loví jiné ptáky za letu. Vrhají se z výšky na kořist pod sebou a útočí pařáty, při střemhlavém útoku mnohou vyvinout rychlost až 300 km/h. Kořist většinou po útoku padá k zemi, kde ji sokol usmrtí klovnutím, pokud ještě přežívá. Nejčastější kořistí sokola stěhovavého bývají holubi, hrdličky, špačci, různé druhy drozdů, koroptve, různé druhy kachen, raci i drobnější ptáci, jako jsou rorýsi, vlaštovky či pěnkavy. Výjimečně se uchyluje k lovu drobných savců, jako jsou netopýři nebo hlodavci.

